

EDGAR ALLAN POE

(1809—1849)

Američka književnost

GAVRAN

1.

Ponoći sam jedne tužne, proučavo slab i snuđen
Neobične drevne knjige, što prastari nauk skriše —
Gotovo sam u san pao, kad je netko zakucao,
Pred sobna mi vrata stao, kucajući tiho, tiše —
»Posjetilac«, ja promrmljah, »što u sobu ući ište,
Samo to i ništa više.«

2.

Ah, da, još se sjećam jasno, u prosincu bješe kasno;
Svaki ugarak, što gasne, sablasti po podu riše.
Žudim vruće za svanućem — uzalud iz knjiga vučem
Spas od boli što me muče — jer me od Nje rastaviše
Anđeli, što divnu djevu zvat Lenorom nastaviše —
Tu imena nema više.

3.

Od svilenog tužnog šuma iz zastora od baršuna
Nepoznati, fantastični užasi me ispuniše;
Da utišam srce svoje, ja ponavljam mirno stojeć:
»Posjetilac neki to je, što u sobu ući ište —
Posjetilac kasni koji možda traži zaklonište —
Eto to je, ništa više.«

4.

Kad smjelosti malo stekoh, ne oklijevah nego rekoh:
»Gospodine ili Gospo, oprostite, evo stižem!
Zapravo sam malo drijemo, kucali ste tako nijemo,

Tako blago, pritajeno, i od mojih misli tiše;
Gotovo vas nisam čuo«, — i vrata se otvoriše —
Mrak preda mnom, ništa više.

5.

Pogledom kroz tamu bludim; stojim, plašim se i čudim;
Ah, ne može smrtnik sniti snove što se meni sniše!
Al nevina bje tišina; znaka nije dala tmina,
S mojih usta riječ jedina pade poput kapi kiše,
»Lenora« prošaptah tiho, jeka mi je vrati tiše,
Samo to, i ništa više.

6.

U svoju se sobu vratih, dok u meni duša plamti;
Nešto jači nego prije udarci se ponoviše.
»Jamačno«, ja rekoh, »to je na prozoru sobe moje;
Da pogledam časkom što je, kakve se tu tajne skriše.
Mirno, srce. Da vidimo kakve se tu tajne skriše —
Valjda vjetar, ništa više.«

7.

Prozorsku otvorih kuku, kad uz lepet i uz buku
Dostojanstven uđe Gavran, što iz drevnih dana stiže,
Ni da pozdrav glavom mahne, ni trenutak on da stane,
Poput lorda ili dame kroz moju se sobu diže
I na kip Palade sleti, što se iznad vrata diže.
Sleti, sjede, ništa više.

8.

Kad ugledah pticu crnu, u smijeh tuga se obrnu,
Zbog ozbiljnog dostojanstva kojim strogi lik joj diše.
»Nek si ošišana ptica«, rekoh, »nisi kukavica,
O, Gavrane, mrka lica, što sa Noćnog žala stiže,
Kako zovu te na žalu Hadske noći, otkud stiže?«
Reče Gavran: »Nikad više.«

9.

Začudih se tome mnogo, što crn stvor je zborit mogo,
Premda malobrojne riječi malo što mi objasniše.
Al priznati mora svako, ne događa da se lako
Da živ čovjek gleda tako pticu što se nad njim njiše,
Na skulpturi iznad vrata, zviđer il pticu što se njiše,
S tim imenom »Nikad više«.

10.

Gavran sâm na bisti sjedi, tek te riječi probesjedi,
Baš kao da cijelu dušu te mu riječi izraziše:
Više niti riječ da rekne — više ni da perom trepne —
Dok moj šapat jedva jekne: »Svi me druži ostaviše,
Pa će zorom i on, ko što nade već me ostaviše.«
Tad će ptica: »Nikad više«.

11.

Muk se razbi, ja, zatečen — na odgovor spremno rečen —
»Nema sumnje«, rekoh, »to je sve mu znanje, ništa više,
Riječ od tužna gazde čuta, koga Nevolja je kruta
Stalno pratila duž puta, pa mu sve se pjesme sliše,
Tužaljke se puste nade u jednu tegobu sliše,
U »Nikada — nikad više«.

12.

Ali mi i opet Gavran tužne usne u smijeh nabra;
Dogurah pred kip i pticu moj naslonjač prekrit plišem;
Te u meki baršun padoh, povezivat mašte stadoh,
Na razmatranje se dadoh — kakvu mi sudbinu piše
Grobna, kobna drevna ptica — kakvu mi sudbinu piše
Kada grakće: »Nikad više«.

13.

Sjedah tražeć smiso toga, al ne rekoh niti sloga
Ptici, čije žarke oči srž mi srca opržiše.
Predan toj i drugoj mašti, pustih glavu mirno pasti
U taj baršun ljubičasti, kojim svjetlo sjene riše.
Sjest u baršun ljubičasti, kojim svjetlo sjene riše,
Ona neće nikad više.

14.

Tad ko da se uzduh zgusnu, čudni miris me zapljusnu,
Začuh lagan hod serafa, koji kadionik njiše.
»Bijedo,« kliknuh. »Bogu slava! Anđelima te spasava,
Šalje travu zaborava, uspomene da ti zbríše!
Pij, o pij taj blag nepente, nek Lenori spomen zbríše!
Reče Gavran: »Nikad više.«

15.

»Proroče, kog rodi porok — vrag il ptica, ipak prorok! —
Napasnik da l posla tebe, il oluje izbaciše
Sama al nezastrašena usred kraja urečena,

U dom opsjednut od sjena, reci, mogu l da me liše
Melemi iz Gileada, mogu l jada da me liše?«

Reče Gavran: »Nikad više.«

16.

»Proroče, kog rodi porok — vrag ili ptica, ipak prorok! —
Neba ti, i Boga, po kom obojici grud nam diše,
Smiri dušu rastuženu, reci da l ću u Edenu
Grlit ženu posvećenu, *Lenora* je okrstiše,
Djevu divnu, jedinstvenu, koju anđeli mi skriše.«

Reče Gavran: »Nikad više.«

17.

»Rastanak je to što kažeš«, kriknuh, »ptico ili vraže!
U oluju bježi, na žal hadske Noći otkud stiže!
Niti pera ne ispusti ko trag laži, što izusti!
U samoći mene pusti! — nek ti trag se s biste zbriše!
Nosi lik svoj s mojih vrata, vadi kljun, što srce siše!«

Reče Gavran: »Nikad više.«

18.

I taj Gavran postojano, još je tamo, još je tamo,
Na Paladi blijedoj sjedi, što se iznad vrata diže;
Okno mu je slika živa oka zloduha, što sniva,
Svjetlo, koje ga obliva, sjenu mu na podu riše;
Moja duša iz te sjene, koja se na podu riše,

Ustat neće — nikad više!

Ivan Antun
(Slavnig — Šoljan)

1971